

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/42>

СОЦІАЛЬНІ ДОПОМОГИ ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

SOCIAL ASSISTANCE FOR ORPHANED AND PARENTLESS CHILDREN: LEGAL REGULATION FEATURES

Бук М.О., к.ю.н.,

доцент кафедри соціального права

Львівський національний університет імені Івана Франка

Бурак В.Я., д.ю.н.,

професор кафедри соціального права

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті з'ясовано основні правові ознаки соціальної допомоги як складової системи соціального захисту населення України. Встановлено, що підставою виникнення у дитини права на соціальну допомогу є настання у її житті соціального ризику – смерть батьків або залишення дитини без батьківського піклування. Проаналізовано зміни у соціальному законодавстві, якими розширено перелік підстав для набуття статусу «дитина-сирота» та «дитина, позбавлена батьківського піклування». Зроблено висновок, що такі зміни обумовлені необхідністю врахування особливостей провадження діяльності із захисту прав дитини в умовах воєнного стану. Виокремлено види соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; соціальна стипендія; щорічна допомога для придбання навчальної літератури; одноразова грошова допомога дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування, які є випускниками навчальних закладів. Аргументовано, що усі види соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – це грошові виплати у фіксованому розмірі щодо прожиткового мінімуму, за рахунок коштів державного бюджету, які надаються особі з метою: 1) забезпечення мінімального соціального стандарту, необхідного для підтримання її життєдіяльності; 2) покриття особистих витрат отримувача соціального забезпечення на придбання необхідних товарів/послуг; 3) додаткової матеріальної підтримки, незалежно від отримання нею будь-яких інших соціальних виплат. Критично проаналізовано методику визначення прожиткового мінімуму, як базового державного соціального стандарту, на основі якого визначається розмір соціальної допомоги. Зроблено висновок, що таким чином розрахована величина прожиткового мінімуму, не завжди може гарантувати дитині-сироті чи дитині, позбавленій батьківського піклування споживання матеріальних благ та послуг навіть на мінімальному рівні необхідному для належної підтримки її життєдіяльності. Запропоновано шляхи реформування методики визначення прожиткового мінімуму.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальний ризик, суб'єкт права соціального забезпечення, отримувач соціального забезпечення, соціальна допомога, соціальні стандарти, соціальне законодавство.

The article explores the key legal aspects of social assistance as an integral component of Ukraine's social protection system. It establishes that a child's entitlement to social assistance arises from the occurrence of a social risk in their life, such as the death of parents or the absence of parental care. Changes in social legislation expanding the criteria for obtaining the status of "orphan" or "child without parental care" are analyzed. The study concludes that these changes are necessitated by the need to consider the peculiarities of safeguarding children's rights during a state of war. The article identifies various types of social assistance for orphaned and parentless children, including financial aid for orphans and children without parental upbringing, support for children under guardianship or custody, social scholarships, annual assistance for purchasing educational materials, and one-time financial aid for orphaned and parentless children graduating from educational institutions. It argues that all forms of social assistance for these children consist of fixed monetary payments, calculated based on the subsistence minimum, funded from the state budget. The purpose of these payments is to ensure a minimum social standard necessary for sustaining their livelihoods, covering personal expenses for essential goods/services, and providing additional financial support irrespective of any other social benefits they may receive. The article critically analyzes the methodology for determining the subsistence minimum, the foundational state social standard used to establish the amount of social assistance. The study concludes that the calculated subsistence minimum may not always guarantee orphaned or parentless children the consumption of material goods and services, even at the minimal level required for proper support of their livelihoods. The article proposes reform pathways for the methodology of determining the subsistence minimum.

Key words: social security, social risk, subject of social security law, recipient of social security, social assistance, social standards, social legislation.

Постановка проблеми. Складовою системи соціального захисту населення України є соціальні допомоги. В умовах сьогодення соціальні допомоги набувають особливого значення для матеріальної підтримки тих категорій населення, які неспроможні забезпечити свою життєдіяльність на належному рівні. До однієї із таких категорій населення належать діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. За інформацією Національної соціальної сервісної служби України, лише за період з лютого 2022 року до квітня 2023 року, служби у справах дітей виявили 8512 дітей, позбавлених батьківського піклування,

з них 1476 дітей стали сиротами. А враховуючи військові, економічні, соціальні та інші чинники, чисельність таких дітей буде зростати. Тому забезпечення умов для реалізації права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на належну соціальну допомогу є важливим завданням держави.

Стан опрацювання. Теоретичні та практичні проблеми реалізації особами права на соціальні допомоги досліджено у наукових доробках таких вчених, як: В. М. Андріїв, Н. Б. Болотіна, П. Д. Пилипенко, О. М. Потопахіна, С. М. Синчук, Б. І. Сташків,

В. Л. Стрепко, О. В. Тищенко, Г. І. Чанишева та інші. Водночас, значна кількість питань, пов'язаних із законодавчим регулюванням права на соціальні допомоги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, його обсягу та змісту відповідно до сучасних соціальних стандартів, залишається не вирішеною.

Метою статті є з'ясування змісту та правових ознак соціальних допомог, право на які мають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, а також аналіз їхньої ефективності у забезпеченні можливості таких осіб жити гідним життям.

Виклад основного матеріалу. У науці права соціального забезпечення відсутній єдиний підхід до розуміння сутності та ознак соціальних допомог.

В. Л. Стрепко зазначає, що допомоги за правом соціального забезпечення варто розуміти як «безповоротні грошові виплати, що надаються уповноваженими державою органами особам, які зазнали соціального ризику, з метою підтримання їхнього життєвого рівня за рахунок бюджетних та інших джерел соціального забезпечення» [1, с. 5–8]. Кузьменко С. Г. трактує термін «державна допомога» у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні «державна допомога» – це цілеспрямована діяльність всіх владних органів, що забезпечує надання гарантованої державної соціальної допомоги, субсидій, компенсацій, пільг, життєво необхідних товарів, а також соціальних послуг громадянам, які потрапили у важку життєву ситуацію, в тому числі викликану бідністю, у вузькому значенні – це державна соціальна допомога за бідністю, здійснювана з метою підтримки рівня життя незаможних людей, а також незаможних самотніх громадян, середній грошовий дохід яких нижчий за величину прожиткового мінімуму [2, с. 2]. Жернаков В. В. зазначає, що соціальні допомоги – це грошові одноразові чи періодичні виплати, що виплачуються громадянам за рахунок коштів Державного бюджету та не залежать від майнового стану чи попередньої трудової діяльності [3, с. 90]. Синчук С.М. пропонує терміном «соціальна допомога» позначати всі види соціального забезпечення у формі грошових виплат, окрім пенсій [4, с. 397].

Отже, у науковій літературі поняття «соціальні допомоги» розуміють у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні – це, фактично, всі види соціально-забезпечувального надання, за винятком пенсій: грошові виплати, соціальні послуги, соціальні пільги, соціальне житло, соціальні товари. У вузькому значенні – це виключно грошова виплата. Як бачимо, існує проблема розмежування соціальних допомог й інших видів соціально-забезпечувального надання. Така ситуація зумовлена ще й недосконалістю соціального законодавства, адже доволі часто у правових актах одне й те саме соціально-забезпечувальне надання позначають різними термінами, або ж навпаки одним і тим самим терміном позначають різні соціально-забезпечувальні надання. Ми ж підтримуємо позицію тих науковців, які пропонують соціальні допомоги розуміти виключно як грошові виплати. Адже соціальна допомога, як самостійний вид соціально-забезпечувального надання характеризується притаманними лише їй ознаками. До таких ознак, у науковій літературі, відносять: грошову форму; термін надання визначається часовими межами впливу на особу соціального ризику; мету надання – матеріальна підтримка особи за обставин, коли вона самостійно з поважних причин не в змозі отримати відповідний індивідуальний (чи сімейний) потребам дохід від трудової діяльності на рівні суспільно визначених стандартів або коли сукупний дохід сім'ї є об'єктивно недостатнім для задоволення соціальних потреб особи [5, с. 308–310].

З'ясувавши зміст та основні ознаки соціальних допомог загалом, пропонуємо перейти до аналізу змісту та особливостей соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей,

позбавлених батьківського піклування. Розпочнемо із дослідження підстави виникнення у таких дітей права на соціальну допомогу.

Оскільки правовідносини із надання соціальних допомог є одним із видів соціально-забезпечувальних правовідносин, тому підставою виникнення у дитини права на соціальну допомогу є настання у її житті соціального ризику – смерть батьків або залишення дитини без батьківського піклування. Порядок надання статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування визначено у Постанові КМУ від 24.09.2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» [6]. Постановою КМУ від 10.09.2022 р. № 1013 [7] розширено перелік підстав для надання статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування. Зокрема, такий статус тепер надають й дітям, батьки яких: 1) не виконують свої обов'язки з виховання та утримання дитини з причин перебування їх на територіях, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні)/тимчасово окупованій території; 2) перебувають у розшуку як зниклі безвісти за особливих обставин або визнані такими, що зникли безвісти за особливих обставин; 3) є військовополоненими (перебувають у полоні держави-агресора); 4) позбавлені особистої свободи (затримані, взяті у заручники) органами влади держави-агресора. Такі зміни обумовлені необхідністю врахування особливостей провадження діяльності із захисту прав дитини в умовах воєнного стану.

З моменту набуття статусу «дитини-сироти», «дитини, позбавленої батьківського піклування», така дитина стає суб'єктом соціально-забезпечувальних відносин, і може претендувати (через свого законного представника) на отримання, необхідного для задоволення її соціальних потреб, соціально-забезпечувального надання, у тому числі соціальної допомоги.

Щодо змісту та особливостей соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Основні соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування визначені у правових актах соціального законодавства, а саме у Законах України «Про охорону дитинства» [8], «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [9], «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [10].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» держава, з метою створення належних матеріальних умов для виховання дітей у сім'ях, надає батькам або особам, які їх замінюють, соціальну допомогу передбачену Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та іншими законами України. Діти, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, мають право на особливий захист і допомогу з боку держави [8].

У ст. 4 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» зазначено, що заходи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа гарантуються, забезпечуються та охороняються державою [9]. Відповідно до ст. 8 цього ж Закону держава здійснює повне забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа [9].

Право на повне державне забезпечення в навчальних закладах зберігається за такими дітьми при продовженні навчання до 23 років або до закінчення відповідних навчальних закладів [9].

Дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, особам із їх числа, які навчаються, крім повного державного забезпечення, виплачується соціальна стипендія. Соціальна стипендія виплачується також учням, студентам (курсантам), які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків (батьки яких померли/оголошені померлими, загинули або пропали безвісти) [9].

Також дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа, які навчаються, виплачується щорічна допомога для придбання навчальної літератури [9]. А після закінчення навчання – такі випускники забезпечуються одноразовою грошовою допомогою [9].

У Законі України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» закріплено право на допомогу на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування. Така допомога призначається особам, призначеним в установленому законом порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які позбавлені батьківського піклування [10].

Механізм призначення і виплати відповідних видів соціальної допомоги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – визначається підзаконними нормативно-правовими актами: Постановою КМУ від 26.06.2019 р. № 552 «Деякі питання виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, у тому числі з інвалідністю, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом “гроші ходять за дитиною”, оплати послуг із здійснення патронату над дитиною та виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, підтримки малих групових будинків» [11], Постановою КМУ від 27.12.2001 р. № 1751 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [12], Постановою КМУ від 28.12.2016 р. № 1045 «Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти» [13].

Проаналізувавши теоретичні вчення про соціальну допомогу та відповідні правові акти соціального законодавства, можемо зробити висновки про правову природу соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Отже, соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування – це грошові виплати у фіксованому розмірі щодо прожиткового мінімуму, які держава виплачує отримувачу соціального забезпечення за рахунок коштів державного бюджету, з метою забезпечення такої особі мінімального соціального стандарту, необхідного для підтримання її життєдіяльності. Соціальна стипендія та щорічна допомога для придбання навчальної літератури – це грошові виплати соціально-забезпечувального характеру у фіксованому розмірі щодо прожиткового мінімуму, основною метою призначення яких є покриття особистих витрат отримувача соціального забезпечення на придбання необхідних товарів/послуг, які такий суб'єкт може отримати із державних коштів. Одноразова грошова допомога дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які є випускниками навчальних закладів – це грошова виплата у фіксованому розмірі щодо прожиткового мінімуму, за рахунок коштів державного бюджету, отримувачу соціального забезпечення, яка надається з метою його додаткової матеріальної підтримки, незалежно від отримання ним будь-яких інших соціальних виплат.

Соціальні допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування не можуть бути нижчими за встановлені мінімальні стандарти, що забезпечують кож-

ній дитині рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку на рівні, не нижчому за встановлений прожитковий мінімум для таких осіб [9].

У ст. 4 Закону «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» закріплено перелік державних соціальних стандартів і нормативів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа. Враховуючи зміст й ознаки соціальних допомог, такими, які є предметом нашого наукового дослідження є соціальні стандарти й нормативи щодо: мінімального матеріального забезпечення, витрат на харчування, одяг та взуття; мінімального стандарту разової державної фінансової допомоги при закінченні такими дітьми виховного, навчального закладу чи при закінченні перебування таких дітей у різних формах влаштування після досягнення ними 18-річного віку; мінімального стандарту щомісячного утримання таких дітей та осіб із їх числа за умови навчання їх у вищих навчальних закладах до досягнення ними 23-річного віку або до закінчення відповідних навчальних закладів; мінімального стандарту медичного обслуговування; мінімального стандарту грошового забезпечення батьків-вихователів, прийомних батьків [9].

Базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум, встановлений законом, на основі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти [14].

Прожитковий мінімум застосовується для визначення розміру соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа. Відповідно до Постанови КМУ від 26 червня 2019 року № 552 розмір державної соціальної допомоги становить 2,5 прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку, для дітей з інвалідністю – 3,5 прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку. Для осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 18 до 23 років, які навчаються у закладах загальної середньої освіти, за денною формою навчання у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, до закінчення відповідних закладів освіти розмір державної соціальної допомоги становить 2,5 прожиткового мінімуму для працездатної особи, для осіб з інвалідністю – 3,5 прожиткового мінімуму для працездатної особи [11]. Щодо розміру соціальної стипендії, то відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти» від 28.12.2016 р. № 1045, то студентам (курсантам) закладів освіти з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, виплачується соціальна стипендія у розмірі 150 відсотків розміру прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років, установленого законом на 1 січня відповідного календарного року; студентам (курсантам) закладів освіти, які є особами з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, – 150 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на 1 січня відповідного календарного року; студентам (курсантам) закладів освіти, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків (батьки яких померли/оголошені померлими, загинули або пропали безвісти), – 150 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на 1 січня відповідного календарного року [13]. Розмір щорічної допомоги для придбання навчальної літератури для студентів (курсантів) відповідних навчальних закладів становить не менше трьох місячних соціальних стипендій. Одноразова грошова допомога дітям-сиротам,

дітям, позбавлених батьківського піклування та особам з їх числа, які є випускниками навчальних закладів виплачується у розмірі не менше шести прожиткових мінімумів для осіб відповідного віку [9]. Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, надається у розмірі, що становить 2,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, на дітей з інвалідністю, над якими встановлено опіку чи піклування, – 3,5 розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку [10].

Прожитковий мінімум обчислюється відповідно до Методики визначення прожиткового мінімуму, затвердженої Наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державної служби статистики України від 03.02.2017 року № 178/147/31. Відповідно до Методики прожитковий мінімум на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення, складається з вартісних величин: 1) набору продуктів харчування, достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я; 2) мінімального набору непродовольчих товарів, необхідного для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості; 3) мінімального набору послуг, необхідного для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Для розрахунку вартісних величин наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг використовуються середні споживчі ціни (тарифи) в країні (регіоні) [15]. Наприклад, відповідно до Додатку 1 Методики визначення прожиткового мінімуму на один рік для дитини віком до 6 років для споживання достатньо хліба пшеничного 29,2 кг (ціна за 1 кг 12,59 грн), молока 91,3 кг (ціна за один кг 13,75 грн) і т.д. Відповідно ж до ст. 7 Закону «Про Державний бюджет на 2023 рік» з 1 січня 2023 року прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі 2589 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення: 1) для дітей віком до 6 років – 2272 гривні; 2) дітей віком від 6 до 18 років – 2833 гривні; 3) працездатних осіб – 2684 гривні [16]. Співставляючи ціни закладені у Методиці визначення прожиткового мінімуму із реальною вартістю товарів, виснуємо, що прожитковий мінімум, як базовий державний соціальний стандарт, на основі якого визначається розмір соціальної допомоги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не завжди може гарантувати такий дитині споживання матеріальних благ та послуг навіть на мінімальному рівні необхідному для належної підтримки її життєдіяльності. Отже, українське соціальне законодавство не повністю відповідає

міжнародним соціальним стандартам, адже відповідно до Рекомендації МОП № 202 щодо мінімальних рівнів соціального захисту соціальна допомога на дітей (у т.ч. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування) повинна бути основним гарантованим доходом на дітей, забезпечуючи їхній доступ до харчування, освіти, догляду та будь-яких інших необхідних товарів та послуг [17]. Тому постає потреба у виробленні можливих шляхів реформування законодавства таким чином аби воно було направлено на забезпечення гідних умов життя осіб. Для цього, насамперед, необхідно удосконалити Методику визначення прожиткового мінімуму. По – перше, переглянути структуру витрат для усіх соціальних та демографічних груп населення з урахуванням їхніх реальних соціальних потреб. По – друге, змінити на основі об'єктивних критеріїв індивідуального характеру, набори продуктів харчування, співвідношення продовольчих та непродовольчих витрат. По – третє, при визначенні величини прожиткового мінімуму враховувати регіональні відмінності, оскільки в різних адміністративно-територіальних одиницях обсяг споживчого кошика є різним. Практика визначення регіональних прожиткових мінімумів є особливо актуальною в умовах війни та в повоєнний період. Вважаємо, що лише з урахуванням запропонованих змін, базовий державний соціальний стандарт – прожитковий мінімум, на основі якого визначається розмір соціальних допомог для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування дозволить реалізувати основне цільове призначення таких допомог – бути основним гарантованим доходом для цієї категорії населення.

Висновки. Право на соціальні допомоги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування мають діти, які набули статусу «дитини-сироти» чи «дитини, позбавленої батьківського піклування» в порядку визначеному соціальним законодавством України. Соціальні допомоги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – це грошові виплати у фіксованому розмірі щодо прожиткового мінімуму, за рахунок коштів державного бюджету, які надаються особі, в житті якої настав соціальний ризик (смерть батьків чи залишення дитини без батьківського піклування), з метою її матеріальної підтримки, забезпечуючи таким чином доступ до харчування, освіти, догляду та будь-яких інших необхідних товарів та послуг.

Базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум. Для забезпечення надання належної соціальної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування, необхідно реформувати підходи до визначення величини прожиткового мінімуму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стрепко В. Л. Правові засади регулювання соціальних допомог в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 16 с.
2. Кузьменко С.Г. Соціальна допомога в системі державних органів управління. *Теорія та практика державного управління*. 2011. № 3. С. 1–5.
3. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / авт.: С. М. Прилипка, Г. С. Гончарова, В. В. Юровська, О. О. Конопельцева; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 367 с.
4. Synczuk S.M. Zagadnienia teoretyczne dotyczące uzasadnienia cech prawnych pomocy społecznej w dziedzinie pomocy społecznej na Ukrainie. *Wrocławsko-Lwowskie zeszyty prawnicze*. Wrocław Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2012. S. 393–416.
5. Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 422 с.
6. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-n#Text>.
7. Про внесення змін до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2022-n#Text>.
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
9. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>.
10. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 р. № 2811. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>.
11. Деякі питання виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, у тому числі з інвалідністю, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною", оплати послуг із здійснення патронату над дитиною та виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, підтримки малих групових будинків: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 р. № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-2019-n#Text>.

12. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-п#Text>.

13. Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) закладів фахової передвищої та вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 2022 р. № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2022-п#Text>.

14. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05 жовтня 2000 р. № 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.

15. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму: Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державної служби статистики України від 03 лютого 2017 р. № 178/147/31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#Text>.

16. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України 03 листопада 2022 р. № 2710. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

17. Social Protection Floors: Recommendation ILO R202, 2012 (№ 202). / International Labour Organization. URL: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:3065524.